

ЗМІСТ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Визначено зміст технічного регулювання господарської діяльності на підставі теоретичного аналізу понять технічного регулювання та його складових, правової регламентації цих понять у національному законодавстві.

Ключові слова: *технічне регулювання господарської діяльності, стандартизація, сертифікація, оцінювання відповідності, підтвердження відповідності, метрологія, єдність вимірювань, законодавство.*

Стратегічними напрямками розвитку будь-якої держави, у тому числі й України, є забезпечення потреб людини в якісних товарах, охорона навколишнього середовища, розвиток національної економіки, різноманітних міжнародних зв'язків. Найважливішим у цьому є те, щоб товари (продукція, роботи (процеси), послуги) відповідали існуючим (національним і міжнародним) стандартам, що має бути підтверджено документами на основі рішення, яке приймається після проведення відповідних (необхідних) процедур оцінки відповідності за допомогою спеціальних засобів виміральної техніки за спеціальними схемами.

Отже, стандартизація, сертифікація (оцінка та підтвердження відповідності), метрологія (єдність вимірювань) — три складові єдиного поняття, що, починаючи з 90-х років ХХ століття у країнах Євросоюзу та деяких інших [1, с. 14], а з 2002 р. в Україні отримало назву «технічне регулювання». Практика показує, що ці складові завжди тісно переплітаються, взаємодіють і спрямовані на досягнення єдиної мети, що визначається наведеними стратегічними напрямками розвитку держави.

Словосполучення «технічне регулювання» вперше введено у національне законодавство в Указі Президента України «Про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики» № 887/2002 від 1 жовтня 2002 р. [2]. Аналіз змісту п. 1 Положення про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Держспоживстандарт), затвердженого цим Указом, дозволяє зробити висновок, що в поняття «технічне регулювання» включаються поняття

стандартизації, метрології, підтвердження відповідності, бо згідно з цим пунктом «Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології, підтвердження відповідності».

Пізніше були прийняті нормативно-правові акти, де термін «технічне регулювання» вживався у значенні процесу, сфери діяльності. Серед них визначення терміну «технічне регулювання» дає тільки Закон України (ЗУ) «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» № 3164-IV від 1 грудня 2005 р. [3]. Так, у ст. 1 цього Закону зазначається, що термін «технічне регулювання» вживається у такому значенні: «Технічне регулювання — правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду». Тобто технічне регулювання включає частину стандартизації (обов'язкову стандартизацію), оцінку відповідності, що згідно з положеннями цього ж Закону є доказуванням, що встановлені вимоги до продукції, процесу, системи, особи або органа виконано шляхом випробування, здійснення контролю або сертифікації.

У преамбулі ж Закону виділяються сфери стандартизації, технічного регулювання та оцінки відповідності, а у ст. 2 — сфери стандартизації, технічного регулювання, у тому числі оцінки відповідності. Тобто відповідно до цих положень стандартизація не охоплюється технічним регулюванням, а оцінка відповідності то не охоплю-

ється (преамбула), то охоплюється (ст. 2), що не відповідає положенням інших нормативно-правових актів, де до технічного регулювання господарської діяльності відносяться сфери стандартизації, оцінки відповідності, метрології.

Отже, у національному законодавстві немає чіткого визначення поняття «технічне регулювання», з існуючих положень не можна однозначно виділити його зміст, структуру.

Відсутні й наукові дослідження поняття і змісту технічного регулювання. Публікації щодо окремих аспектів функціонування та розвитку системи технічного регулювання не містять визначення поняття, але з тексту можна зрозуміти, що саме автор включає в поняття і зміст технічного регулювання. Ці підходи різні. Публікації М. Д. Гінзбурга [4], Р. В. Овчаренка [5], Г. А. Саранчи [6], А. Ханету [1], В. М. Шаповала [7] та ін. узяті за основу для дослідження та визначення авторської позиції.

Мета статті — на підставі теоретичних і нормативних положень щодо поняття технічного регулювання визначити зміст технічного регулювання господарської діяльності та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правової регламентації означених питань.

Нормативне закріплення тісного зв'язку стандартизації, сертифікації та метрології міститься у формулюванні сфери застосування Державного стандарту України ДСТУ 1.1-2001 «Національна система стандартизації. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять» [8]: «Стандарт установлює терміни та визначення основних понять у сфері стандартизації та тісно пов'язаний з нею процедурі встановлення відповідності продукції, процесів і послуг певним вимогам, що полягає у випробування, оцінюванні відповідності, інспектуванні та нагляді за відповідністю, у декларуванні, сертифікації, реєстрації, затвердженні та акредитації». Проте цей, існуючі до його прийняття і прийняті пізніше Державні стандарти України (ДСТУ 2681-94 «Метрологія. Терміни та визначення» [9]; ДСТУ 2682-94 «Метрологія. Метрологічне забезпечення. Основні положення» [10]; ДСТУ 1.0-2003 «Національна стандартизація. Основні положення» [11]; ДСТУ 2708-2006 «Метрологія. Перевірка засобів виміральної техніки. Організація і порядок проведення» [12] тощо) зберігають поняття, назви, формулювання, що склалися раніше, не враховуючи тісний зв'язок стандартизації, сертифі-

кації, метрології та можливість вживання узагальненого терміна «технічне регулювання». Затверджений наказом Держспоживстандарту 4 грудня 2007 р. ДСТУ ISO/IEC 17000-2007 «Оцінювання відповідності. Словник термінів і загальні принципи» [13] (ISO — International Organization for Standardization — Міжнародна організація зі стандартизації; IEC — International Electrotechnical Commission — Міжнародна електротехнічна комісія), гармонізований з європейським стандартом, скасовує чинність ДСТУ 2462-94 «Сертифікація. Основні поняття. Терміни та визначення» й розділи 14–19 ДСТУ 1.1-2001 «Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення понять», виводячи із останнього положення щодо встановлення відповідності. Зазначене обумовлюється відсутністю єдиного, чіткого визначення (наукового, законодавчого) поняття термінів «технічне регулювання», «стандартизація», «сертифікація», «підтвердження відповідності», «оцінка відповідності», «метрологія», «єдність вимірювань» як на міжнародному, так і на національному рівні.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить про різноманітність підходів до визначення і змісту технічного регулювання господарської діяльності. Так, Р. В. Овчаренко зазначає, що «термін «технічне регулювання» у нових економічних умовах прийшов на зміну терміну «стандартизація та суміжні види діяльності». Новий термін відображає сучасну практику застосування нормативних документів і процедур підтвердження відповідності, які базуються на обов'язковості вимог технічних регламентів, добровільності вимог інших нормативних документів і можливості вибору способу підтвердження відповідності» [5, с. 143]. При цьому визначення та характеристика поняття «стандартизація та суміжні види діяльності» закріплено у ДСТУ 1.1-2001 «Національна система стандартизації. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять». Відповідно до цього документа стандартизація — це діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового користування стосовно розв'язання наявних чи можливих проблем і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості за даних умов. До суміжних видів діяльності вказаний Стандарт відносить процедуру встановлення відповідності продукції, процесів і послуг певним вимогам, що полягає у випробування, оціню-

ванні відповідності, інспектуванні та нагляді за відповідністю, у декларуванні, сертифікації, реєстрації, затвердженні та акредитації (п. 1.1).

Такої ж позиції дотримуються і деякі фахівці технічної сфери, наприклад, Г. А. Саранча: «Стандартизація та сертифікація є специфічними засобами регулювання господарської діяльності і водночас складовими національної системи технічного регулювання» [6, с. 11]. Автор також досліджує окремо розвиток національних систем стандартизації та технічного регулювання, хоча далі до законодавства у сфері технічного регулювання відносить Закони України «Про стандартизацію», «Про підтвердження відповідності», «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» [6, с. 107].

Але нерідко зустрічається й інший підхід. Так, О. В. Жиряєва і Т. Хайландт розмежовують поняття «стандартизація» і «технічне регулювання», визначаючи, що відмінність між стандартизацією і технічним регулюванням полягає у рівні згоди. Якщо відповідність стандартам — добровільна справа виробників, то технічне регулювання носить примусовий характер. Це має різне значення для торгівлі. Якщо продукт не відповідає вимогам технічного регламенту, його не буде допущено до продажу. Продукт, який не відповідає стандартам, буде допущений на ринок, але споживачі швидше за все віддадуть перевагу продуктам, що відповідають стандартам якості даного ринку [14, с. 9]. В. М. Шаповал визначає стандартизацію як самодостатню діяльність, яка є ключовим фактором підтримування державної соціально-економічної політики, а добровільну стандартизацію визнає відділеним від технічного регулювання видом регулювання господарської діяльності [7, с. 20].

М. Д. Гінзбург саме поняття «технічне регулювання» не досліджує, хоча з публікацій видно, що він стоїть на позиції розуміння поняття «технічного регулювання» як правового регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів [4, с. 13–19], тобто без включення до цього поняття відносин щодо добровільного застосування стандартів і процедур підтвердження відповідності.

Найбільш обґрунтованою вважається позиція, що технічне регулювання утворює своєрідний трикутник, сторонами якого є стандартизація (із встановленням вимог до товарів як з добровільним, так і з обов'язковим застосуван-

ням), сертифікація (оцінка та підтвердження відповідності) та метрологія. Така ж точка зору щодо охоплення технічним регулюванням відносин зі встановленням обов'язкових і добровільних вимог до товарів знайшла своє відображення у Федеральному законі Російської Федерації «Про технічне регулювання» від 27 грудня 2002 р. № 184-ФЗ [15], у ст. 2 якого дається наступне визначення технічного регулювання: «Технічне регулювання — правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування і виконання обов'язкових вимог до продукції, процесів виробництва, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації й утилізації, а також у сфері встановлення і застосування на добровільній основі вимог до продукції, процесів виробництва, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації й утилізації, виконання робіт або надання послуг і правове регулювання відносин у сфері оцінки відповідності». У той же час, з визначення витікає, що метрологія не охоплюється технічним регулюванням, з чим не можна погодитися.

Отже, попередньо, технічне регулювання можна визначити як правове регулювання відносин щодо встановлення, застосування та виконання обов'язкових і добровільних вимог до продукції та інших об'єктів, а також перевірка їх (добровільно або обов'язково) дотримання шляхом сертифікації (оцінки відповідності) за допомогою спеціальних засобів виміральної техніки за спеціальними схемами. При цьому обов'язкові вимоги та обов'язкова сертифікація мають забезпечити безпеку товарів, що споживаються, а добровільні — сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності і якості товарів, втіленню інноваційних технологій.

Як було зазначено вище, у науковій (технічній, правовій) літературі та законодавстві наводяться різні визначення понять зазначених складових технічного регулювання, що є причиною різних підходів щодо належності їх до системи технічного регулювання та співвідношення цих понять.

Так, як було наведено вище, визначення стандартизації дається у ДСТУ 1.1-2001 «Національна система стандартизації. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять». Цьому визначенню відповідає і формулювання поняття «стандартизація», що надано у ст. 1 ЗУ «Про стандартизацію» [16], а саме: «Стандартизація — це діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багато-

разового застосування щодо наявних і можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів і послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву». Наведені визначення розкривають сутність стандартизації, але не дають відповіді на питання про співвідношення цього поняття з технічним регулюванням. Тільки з визначення інших термінів цього та інших законів стає зрозумілим, що вказані положення для загального і багаторазового застосування розробляються фахівцями, затверджуються уповноваженим органом у вигляді стандарту з обов'язковим (добровільним) дотриманням або, якщо вимоги стосуються безпеки товарів, — переносяться у технічні регламенти (особливий вид нормативно-правових актів) з обов'язковим застосуванням. Таким чином, стандартизацію можна визначити як діяльність щодо встановлення, застосування та виконання обов'язкових і добровільних вимог до продукції та інших об'єктів і розглядати її як компонент технічного регулювання.

При підтвердженні відповідності встановленим вимогам до продукції та інших об'єктів, окрім самого поняття «підтвердження відповідності», існують поняття «сертифікація», «оцінка (оцінювання) відповідності». Аналіз визначень цих понять у спеціальній літературі та законодавстві України й інших країн показує, що вони неоднозначні, тому потребують уточнення для формулювання однозначних дефініцій у законодавстві й інших документах і для з'ясування, яке саме з них може бути визначено як складову технічного регулювання. За визначенням, що міститься у міжнародному стандарті ISO/IEC 17000-2007 «Оцінювання відповідності. Словник термінів і загальні принципи», оцінювання відповідності — це доведення того, що встановлені вимоги до продукції, процесу, системи, осіб або органу виконано. При цьому предметна сфера оцінювання відповідності передбачає такі дії, як випробування, інспектування, сертифікація, а також акредитація органів оцінювання відповідності. Тобто сертифікація належить до однієї з процедур оцінювання відповідності і визначається як «підтвердження відповідності третьою стороною, яке стосується продукції, процесів, систем чи персоналу». Згідно із ст. 1 ЗУ «Про підтвердження відповідності» № 2406-III від 17 травня 2001 р. [17],

де визначені терміни, що вживаються в цьому Законі, «сертифікація — процедура, за допомогою якої визначений в установленому порядку орган документально засвідчує відповідність продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довкіллям, персоналу встановленим законодавством вимогам». У ст. 1 ЗУ «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності»: «Оцінка відповідності — процес, який демонструє, що встановлені вимоги щодо продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органа були виконані; підтвердження відповідності — видача документа (декларація про відповідність або сертифікат відповідності) на основі рішення, яке приймається після проведення відповідних (необхідних) процедур оцінки відповідності, що довели виконання встановлених вимог». На взаємозв'язок термінів «оцінка відповідності» та «сертифікація» вказує визначення у цьому законі органа з оцінки відповідності як підприємства, установи, організації чи їх підрозділу, які провадять діяльність з оцінки відповідності, включаючи калібрування, випробування, сертифікацію та інспектування.

Тобто сертифікація розглядається як одна із процедур оцінки відповідності. При цьому сертифікація може мати обов'язковий і добровільний характер. Сертифікація у сфері, в якій вимоги до товарів та умови введення її в обіг регламентуються законодавством (законодавчо регульована сфера), є обов'язковою для виробника, постачальника чи уповноваженого органа з оцінки відповідності. Обов'язкова сертифікація проводиться згідно з вимогами технічних регламентів. За результатами проведення сертифікації у разі позитивного рішення призначеного органа з оцінки відповідності заявникові видається сертифікат відповідності, зразок якого затверджується центральним органом виконавчої влади з питань оцінки відповідності. Сертифікація у сфері, в якій вимоги до товарів і умови введення її в обіг не регламентуються законодавством (законодавчо нерегульована сфера), здійснюється на добровільних засадах у порядку, визначеному договором між заявником (виробником, постачальником) і органом із сертифікації. Орган із сертифікації встановлює правила проведення добровільної сертифікації, визначає учасників робіт із сертифікації. Результатом добровільної сертифікації є підтвердження відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем, пер-

соналу будь-яким заявленим вимогам (ст. 11, 17 ЗУ «Про підтвердження відповідності»).

Порівняння термінів «оцінка відповідності» і «підтвердження відповідності» дозволяє зробити висновок, що перший ширше, тому що означає певний процес (діяльність). Хоча слово «оцінка» асоціюється з якимось показником, тому для визначення процесу (сфери діяльності) більше підходить слово «оцінювання». Цей термін широко вживається в міжнародних і гармонізованих з ними національних нормативних документах (названі вище), у науковій літературі. Наприклад, у статті Ф. В. Грищенко, О. Д. Цициліано, С. І. Гавриленка на основі аналізу міжнародних та національних нормативних документів з оцінювання відповідності сформульовано висновки та рекомендації щодо прискорення наближення нормативної бази національної системи саме оцінювання відповідності до міжнародної [18]. Тих же позицій дотримується Т. З. Бубела, Т. Г. Бойко, В. Р. Кучь; досліджуючи технічні умови як основу для оцінювання відповідності [19]. Аргументом на користь доцільності вживання терміну «оцінювання» є також, наприклад, примітка, що зроблена у Загальних вимогах згідно з ISO/IEC Guide 66-1999 до органів, які здійснюють оцінювання і сертифікацію/реєстрацію систем управління навколишнім середовищем (СУНС), затверджених Наказом Національного агентства з акредитації України № 29-Я від 16 лютого 2004 р. [20]. Указано, що в деяких країнах органи, які перевіряють відповідність СУНС визначеним стандартам, називаються «органами сертифікації», в інших — «органами оцінювання» тощо. Для простоти викладення в тексті цієї настанови всі такі органи названі як «органи з сертифікації». Це не слід розуміти як обмеження вживання більш відповідного терміну «оцінювання».

Отже, діяльність щодо перевірки дотримання встановлених обов'язкових і добровільних вимог до продукції та інших об'єктів має бути визначена як оцінювання відповідності й розглядатися як складова технічного регулювання.

Термін «метрологія» (слово «метрологія» походить від грецьких слів *metron* — міра і *logos* — знання) використовується в нормативних і правових документах, у науковій літературі тільки для позначення науки про вимірювання, яка включає як теоретичні, так і практичні аспекти вимірювань у всіх галузях науки і техніки [21, с. 9]. При цьому вимірювання — це процедура відображення фізичних величин їх значення-

ми за допомогою експерименту та обчислень із застосуванням спеціальних технічних засобів. Здійснення вимірювання складає основу метрологічної діяльності — діяльності, яка пов'язана із забезпеченням єдності вимірювань, тобто стану вимірювань, за якого їх результати виражаються в узаконених одиницях вимірювань, а характеристики похибок або невизначеності вимірювань відомі та із заданою ймовірністю не виходять за встановлені границі [21, с. 9]. Відповідно до ДСТУ 2681-94 «Метрологія. Терміни та визначення» [9] і ст. 1 ЗУ «Про метрологію та метрологічну діяльність» № 113/98-ВР від 11 лютого 1998 р. [22] «метрологія — наука про вимірювання; вимірювання — відображення фізичних величин їхніми значеннями за допомогою експерименту й обчислень із застосуванням спеціальних технічних засобів».

Отже, перевірка дотримання встановлених обов'язкових і добровільних вимог до продукції та інших об'єктів може бути виконана в ході здійснення метрологічної діяльності за допомогою спеціальних засобів вимірювальної техніки за спеціальними схемами, що дозволяє розглядати метрологічну діяльність як компонент технічного регулювання.

Аналіз змісту Указу Президента України «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України» від 31 травня 2011 р. № 634/2011 [23] дав знову підстави для дослідження структури технічного регулювання. Зокрема, визначено, що основними завданнями Міністерства економічного розвитку і торгівлі України як головного органа у системі центральних органів виконавчої влади у сфері технічного регулювання є формування й забезпечення реалізації державної політики у сфері технічного регулювання (стандартизації, метрології, сертифікації, оцінки (підтвердження) відповідності, акредитації органів з оцінки відповідності, управління якістю). Отже в дужках перелічується все, що охоплюється поняттям технічного регулювання. Це, насправді, не протирічить нашому попередньому дослідженню, адже сертифікація, оцінка (підтвердження) відповідності, акредитація органів з оцінки відповідності входять до одної складової технічного регулювання, як було запропоновано — оцінювання відповідності. Управління же якістю базується на використанні спеціального інструменту, що гарантує відповідність якості товарів вимогам нормативно-технічної документації. Таким інструментом є оцінювання відповідності — комплекс заходів

(дій), проведених з метою підтвердження за допомогою сертифіката відповідності (документа), що товар відповідає визначеним стандартам чи іншим нормативним документам за допомогою засобів вимірювальної техніки. Тобто управління якістю — це не складова, а певний аспект технічного регулювання.

Таким чином, складовими технічного регулювання є стандартизація, оцінювання відповідності та метрологічна діяльність, що дає підстави визначити поняття «технічного регулювання» таким чином: «Технічне регулювання — це правове регулювання відносин щодо встановлення, застосування та виконання обов'язкових і добровільних вимог до продукції та інших об'єктів (стандартизація), а також перевірка (добровільно або обов'язково) їх дотримання шляхом оцінювання відповідності у ході діяльності, яка пов'язана із забезпеченням єдності вимірювань за допомогою спеціальних засобів вимірювальної техніки за спеціальними схемами (метрологічної діяльності)».

Поняття «технічного регулювання» потребує чіткого закріплення в законодавстві, що є відправним моментом для всебічної характеристики цього поняття та його правового забезпечення. У зв'язку з тим, що технічне регулювання є важливим інструментом захисту інтересів суспільства, доцільним вважаємо прийняття окремого закону про технічне регулювання.

Список використаної літератури

1. Ханету А. Обзор лучшей практики Евросоюза и других стран в области технического регулирования / А. Ханету. — М. : ТЕИС, 2005. — 88 с.
2. Про Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики : Указ Президента України від 1 жовтня 2002 р. № 887/2002 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : Закон України від 1 грудня 2005 р. № 3164-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 12. — Ст. 101.
4. Гінзбург М. Д. Спроба класифікації українських нормативних документів / М. Д. Гінзбург // Стандартизація. Сертифікація. Якість. — 2005. — № 2. — С. 13–19.
5. Овчаренко Р. В. К вопросу о соотношении европейской модели технической гармонизации и модели технического регулирования, действующей в странах ЕС / Р. В. Овчаренко // Економіка та право. — 2007. — № 4. — С. 143–147.

6. Саранча Г. А. Метрологія, стандартизація, відповідність, акредитація та управління якістю : підручник / Г. А. Саранча. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 672 с.

7. Шаповал В. М. Система технічного регулювання країн митного союзу / В. М. Шаповал // Стандартизація. Сертифікація. Якість. — 2011. — № 3. — С. 18–21.

8. Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять : ДСТУ 1.1-2001 (чинний від 29.05.2001 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://document.org.ua/docs/tdoc9.php>.

9. Метрологія. Терміни та визначення : ДСТУ 2681-94 (чинний від 26.07.1994 р.). — К. : Держстандарт України, 1994. — 68 с.

10. Метрологія. Метрологічне забезпечення. Основні положення : ДСТУ 2682-94 (чинний від 01.01.1995 р.). — К. : Держстандарт України, 1994. — 16 с.

11. Національна стандартизація. Основні положення : ДСТУ 1.0:2003 (чинний від 24.02.2003 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://text.normativ.ua/doc8.php>.

12. Метрологія. Повірка засобів вимірювальної техніки. Організація і порядок проведення : ДСТУ 2708:2006 (чинний від 01.07.2006 р.). — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 19 с.

13. Оцінювання відповідності. Словник термінів і загальні принципи : ДСТУ ISO/IEC 17000:2007 : надано чинності Наказом Держспоживстандарту України від 04 грудня 2007 р. № 340 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://tk-group.at.ua/_ld/0/22_DSTU17000_2007.pdf.

14. Жиряева Е. В. Техническое регулирование в международной торговле и российское законодательство / Е. В. Жиряева, Т. Хайландт // Право и экономика. — 2005. — № 3. — С. 9–16.

15. О техническом регулировании : Федеральный закон от 27 декабря 2002 г. № 184-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации. — 2002. — № 52 (ч. 1). — Ст. 5140.

16. Про стандартизацію : Закон України від 17 травня 2001 р. № 2408-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 31. — Ст. 145.

17. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17 травня 2001 р. № 2406-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 32. — Ст. 169.

18. Грищенко Ф. В. Порівняльний аналіз нормативної бази національної та міжнародної систем оцінювання відповідності / Ф. В. Грищенко, О. Д. Цициліано, С. І. Гавриленко // Стандартизація. Сертифікація. Якість. — 2005. — № 2. — С. 26–29.

19. Бубела Т. З. Технічні умови як основа для оцінювання відповідності / Т. З. Бубела, Т. Г. Бойко, В. Р. Куць // Стандартизація. Сертифікація. Якість. — 2008. — № 1. — С. 21–24.

20. Загальні вимоги згідно ISO/IEC Guide 66:1999 до органів, які здійснюють оцінювання і сертифікацію/реєстрацію систем управління навколишнім середовищем: затверджено Наказом НААУ № 29-Я від 16 лютого 2004 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.naau.org.ua/OM_doc/ZD-080502.doc.

21. Тарасова В. В. Метрологія, стандартизація і сертифікація: підручник / В. В. Тарасова, А. С. Мали-

новський, М. Ф. Рибак; за заг. ред. В. В. Тарасової. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 264 с.

22. Про метрологію та метрологічну діяльність: Закон України № 113/98-ВР від 11 лютого 1998 р. (у редакції Закону України № 1765-IV від 15 червня 2004 р.) // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 37. — Ст. 449.

23. Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: Указ Президента України № 634/2011 від 31 травня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2012 р.

УДК 381.34:34

Н. Г. Лукова,

аспірант,

Інститут економіко-правових

досліджень НАН України,

м. Донецьк

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ

Стаття присвячена дослідженню умов реалізації стимулюючої функції умовних податкових пільг, що надаються суб'єктам господарювання. Обґрунтовано необхідність здійснення контролю за цільовим використанням преференцій з урахуванням того, що воно включає в себе цільове використання грошових коштів, що вивільняються в результаті надання податкових пільг, і цільове використання товарів, ввезених (поставлених) зі звільненням від оподаткування. Запропоновано закріпити обов'язок суб'єкта господарювання вести окремі облік таких засобів і товарів, а також подавати звітність про напрями їх використання.

Ключові слова: податкові пільги, умовні, цільове використання, вивільнені кошти, товари, облік, звітність.

Податкові пільги, як засіб державного регулювання господарської діяльності, виконують ряд важливих функцій, серед яких провідну роль відіграє стимулювання пріоритетних галузей господарювання. Аналізуючи особливості різних видів податкових преференцій, можна дійти висновку, що стимулююча спрямованість більшою мірою властива тим пільгам, надання яких вимагає від суб'єкта господарювання вчинення певних дій. Пільги, щодо яких встановлені вимоги з цільового використання вивільнених коштів, віднесені п. 30.8 ст. 30 Податкового кодексу (далі — ПК) до умовних [1]. При цьому пп. 16.1.6

п. 16.1 ст. 16 ПК визначає, що умовними є податкові пільги, що надаються за умови використання коштів, вивільнених у суб'єкта господарювання внаслідок надання пільги, у визначеному державою порядку. Аналіз наукової літератури дозволяє дійти висновку про відсутність доктринального визначення поняття «умовні податкові пільги». При цьому з комплексного тлумачення норм ПК випливає, що особливістю вказаної групи податкових преференцій є законодавча регламентація напрямів використання коштів, не сплачених до бюджетів внаслідок користування податковою пільгою, а також встановлення від-

© Н. Г. Лукова, 2012